

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 2

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 2

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE
2022

ISSN 0350–185X
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ
књ. LXXVIII, св. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Реметић, др Јелица Ситојановић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,
др Виктор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

Секретар Уређивачког одбора

др Владан Јовановић

Рецензенти

др Милан Ајџановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Миливој Алановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Исидора Бјелаковић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Wayles Browne (Cornell University, USA), др Вера Васић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Јасна Влајић-Поповић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Дојчил Војводић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Ана Вујовић (Учитељски факултет, Београд), др Sanja Vulić (Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu), др Наташа Вуловић-Емонс (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јасмина Грковић-Мејџор (САНУ, Београд), др Дара Дамљановић (Филозофски факултет, Београд), др Милорад Дешић (Филолошки факултет, Београд), др Наташа Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), др Сања Ђуровић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Душанка Звекић-Душановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Andrea Zorka Kinda-Berlaković (Institut für Slawistik, Wien), др Ксенија Кончаревић (Филолошки факултет, Београд), др Часлав Копривица (Факултет политичких наука, Београд), др Веселинка Лаброска (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопље), др Ивана Лазић-Коњик (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Александар Лома (САНУ, Београд), др Весна Ломпар (Филолошки факултет, Београд), др Александар Лукашанец (НАН, Минск), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Марјан Марковић (МАНУ, Скопље), др Александар Милановић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Биљана Мишић-Илић (Филозофски факултет, Ниш), др Радивоје Младеновић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Ваца Павковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Слободан Павловић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Наталија Панић Церовски (Филолошки факултет, Београд), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Слободан Реметић (АНУРС, Бања Лука), др Стана Ристић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Биљана Сикимић (Балканолошки институт САНУ, Београд), др Далибор Соколовић (Филолошки факултет, Београд), др Jan Sokółowski (Uniwersytet Wrocławski), др Вања Станишић (Филолошки факултет, Београд), др Рада Стијовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јелица Стојановић (Филозофски факултет, Никшић), др Срето Танасић (АНУРС, Бања Лука), др Станислава Тофоска (Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопље), др Анатолиј Аркадьевич Турилов (Институт славяноведения, Москва), др Ирена Цветковић-Теофиловић (Филозофски факултет, Ниш), др Јован Чудомировић (Филолошки факултет, Београд), др Гордана Штрбац (Филозофски факултет, Нови Сад)

Израду и штампање финансирао је

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 22. 11. 2022.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура

мр Дивна Продановић, др Милена Јакић Шимшић, др Јелена Јанковић, др Јована Јовановић,
др Наташа Миланов, др Ана Миленковић, др Вања Миљковић, др Слободан Новокмет,
др Сандра Савић, др Милица Стојановић, др Бојана Тодић-Санковић, др Драгана Цвијовић

Коректура шексцова на руском
Стефан Милошевић

Коректура шексцова на енглеском
др Татјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу
Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

Штампа
Планета принт
Виноградски венац 9, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Миро Вуксановић: Научник Предраг Пипер	17
Људмила Поповић и Ксенија Кончаревић: Биографија академика Предрага Пипера	21
Ана Голубовић: Библиографија академика Предрага Пипера . .	25

Студије и расправе

Митра М. Релјић: Етика научника и професора Предрага Пипера	69
Митра М. Релич: Этика ученого и профессора Предрага Пипера	82
Mitra M. Reljić: The Ethics of the Scholar and Professor Predrag Piper	83
Ксенија Ј. Кончаревић: Историјат српске лингвистичке русистике у опусу академика Предрага Пипера	85
Ксения Е. Кончаревич: История сербской лингвистической русистики в трудах академика Предрага Пипера	99
Ksenija J. Končarević: History of Serbian Linguistic Russian Studies in the Opus of Academician Predrag Piper	100
Здравко М. Бабић: О типолошким истраживањима српског и других словенских језика академика Предрага Пипера	101
Здравко М. Бабић: О типологических исследованиях сербского и других славянских языков академика Предрага Пипера	113
Zdravko M. Babić: On Typological Investigations of Serbian and Other Slavic Languages by Academician Predrag Piper	113
Александар М. Милановић: Предраг Пипер као тумач славеносрпске епохе	115
Александар М. Миланович: Предраг Пипер как толкователь славяносербской эпохи	129
Aleksandar M. Milanović: Predrag Piper as an Interpreter of the Slavonic Serbian Age	130
Рајна М. Драгићевић, Милош В. Утвић: Лексиколошки допринос граматици границе Предрага Пипера .	131
Райна М. Драгичевич, Милош В. Утвич: Лексикологический вклад в грамматику границы Предраг Пипера	145
Rajna M. Dragičević, Miloš V. Utvić: Lexicological Contribution to the Grammar of the Border of Predrag Piper	146

Јасмина М. Грковић-Мејџор: О пореклу оптативне употребе глаголског придева на <i>-л</i>	147
Јасмина М. Гркович-Мейџор: О происхождении оптативного употребления причастия на <i>-л</i>	157
Jasmina M. Grković-Major: On the Origin of the Optative Use of the Verbal Adjective in <i>-l</i>	158
Марјан Д. Марковиќ, Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација на прасловенскиот корен <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> во македонскиот и полскиот јазик	159
Марјан Д. Марковић и Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација у прасловенском корену <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> у македонском и полском језику	172
Marjan D. Markovikj, Zuzana V. Topolinjska: Formal and Semantic Derivation of the Proto-Slavic Verbal Root <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> in the Macedonian and Polish Languages	173
Виктор Д. Савић: О проблему формирања ћириличкога писма. Неколика прилога	175
Виктор Д. Савич: О проблеме формирования кириллицы. Несколько заметок	203
Viktor D. Savić: On the Issue of the Formation of the Cyrillic Alphabet: Some Observations	204
Александар Б. Лома: Из старосрпске металуршке терминологије: <i>близница</i>	207
Александар Б. Лома: Из древнесербской металлургической терминологии: <i>близница</i>	219
Aleksandar B. Loma: On Old Serbian Metallurgical Terms: <i>bliznica</i>	220
Слободан Ј. Павловић: Допунска псеудокоординација у старосрпском језику	221
Слободан Ј. Павлович: Дополнительное псевдосочинение в древнесербском языке	238
Slobodan J. Pavlović: Complement Pseudo-Coordination in Old Serbian	239
Марта Ж. Бјелетић: Црквенословенски творбени елементи у српским народним говорима (суфикс <i>-ије</i>)	241
Марта Ж. Белетич: Церковнославянские словообразовательные элементы в сербских народных говорах (суфикс <i>-ије</i>)	252
Marta Ž. Bjeletić: Church Slavonic Word-Formation Elements in Serbian Vernaculars (the Suffix <i>-ije</i>)	253
Снежана М. Петровић: Две ране турске позајмљенице у словенским језицима – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i>	255
Снежана М. Петровић: Два ранних тюркских заимствований в славянских языках – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i>	268
Snežana M. Petrović: Two Early Turkic Loanwords in the Slavic Languages – <i>jarak</i> and <i>jaruga</i>	268

Јелена М. Стошић: Дистрибуција просторних заменичких прилога у старој српској писмености	269
Елена М. Стошич: Распространение пространственных местоимений в сербской письменности	285
Jelena M. Stošić: Distribution of Spatial Demonstratives in Serbian Literacy	286
Исидора Г. Бјелаковић: Језик рачунског дневника храма светих апостола Петра и Павла у Араду (1728–1752) – фонолошке особине	287
Исидора Г. Бјелакович: Язык дневника учета храма святых апостолов Петра и Павла в Араде (1728–1752 гг.) – фонологические характеристики	300
Isidora G. Bjelaković: The Language of the Accounting Ledger Journal of the Church of the Holy Apostles Peter and Paul in Arad (1728–1752) – Phonological Features	301
Најда И. Иванова: Из историје српске филологије 19. века. <i>Славенска грамајшка сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола	303
Најда И. Иванова: Из истории сербской филологии XIX века. <i>Славенска грамајшка сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола	315
Najda I. Ivanova: On the History of the Nineteenth-Century Serbian Philology. <i>Славенска грамајшка сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) by Dimitrije Tirol	315

Слободан Н. Реметић, Радојка Б. Цицмил-Реметић: О употреби предлога <i>за</i> у говору источнобосанских Ера	317
Слободан Н. Реметић и Радојка Б. Цицмил-Реметић: К вопросу об употреблении предлога <i>за</i> в говоре восточнобоснийских Эров	328
Slobodan N. Remetić, Radojka B. Cicmil-Remetić: On the Use of Preposition <i>za</i> in the Vernacular of Eras from Eastern Bosnia	329
Софија Р. Милорадовић: Граматикализација и полифункционалност предлога <i>за</i> у призренско-тимочким и косовско-ресавским говорима	331
Софија Р. Милорадович: Грамматикализованость и полифункциональность предлога <i>за</i> в призренско-тимокском и косово-ресавском диалектах	352
Sofija R. Miloradović: Grammaticalization and Polyfunctionality of the Preposition <i>ZA</i> in Prizren-Timok and Kosovo-Resava Vernaculars	353
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негацијата во вратничкиот и во скопскоцрногорскиот говор – споредба со горноморавскиот говор	355
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негација у вратничком и скопскоцрногорском говору – у поређењу с горњоморавским говором	366
Veselinka T. Labroska, Stanislav R. Stanković: Negation in the Dialects of Vratnica and Skopska Crna Gora – a Comparison with the Dialect of Gornja Morava	367

Радивоје М. Младеновић: Реченице са временском клаузом у говору Призренског Подгора	369
Радивоје М. Младеновић: Предложения с временной клаузой в говоре Призренского Подгора	381
Radivoje M. Mladenović: Sentences which Contain Temporal Clauses in the Vernacular of the Prizren Podgor	382
Motoki Y. Nomachi: On a Particular Usage of the Locative and Accusative Cases in Burgenland Croatian	383
Мотоки Ј. Номачи: О употреби локатива и акузатива без предлога у језику градишћанских Хрвата	407
Мотоки Ј. Номачи: Об употреблении предложных и винительных падежей без предлогов в языке Хорватов в Градишке	408

Борис Ју. Норман: Именной субъект при глагольном сказуемом в 1-м лице множественного числа (<i>Одни бабы живем</i>)	409
Борис Ј. Норман: Именски субјекат при глаголском предикату у првом лицу множине (<i>Одни бабы живем</i>)	420
Boris Ju. Norman: Nominal Subject with a Verb Predicate in the 1 st Person Plural (Russian <i>Odni baby zhivem</i>)	421
Victor A. Friedman: <i>Neka</i> : How Macedonian Differs from Both Bulgarian and the Former Serbo-Croatian	423
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : како се македонски језик разликује и од бугарског, и од некадашњег српскохрватског	427
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : чем македонский язык отличается от болгарского и от бывшего сербохорватского	428
Твртко Т. Прћић: И скраћенице и речи: акроними у српском језику	429
Твртко Т. Прћич: И аббревиатуры, и слова: акронимы в сербском языке	465
Tvrtko T. Prčić: Abbreviations and Words at the Same Time: Acronyms in Serbian	466
Срето З. Танасић: Дијалoшкa цитација као вид туђег говора	467
Срето З. Танасич: Диалогическая цитатность как вид чужой речи	481
Sreto Z. Tanasić: Dialogic Citation as an Aspect of Other People's Speech	481
Мирослав Б. Николић: Лексема <i>пар</i> као квантификатор у српском језику	483
Мирослав Б. Николич: Лексема <i>ПАР</i> как квантификатор в сербском языке	495
Miroslav B. Nikolić: Lexeme <i>PAR</i> as a Quantifier in the Serbian Language	496

Душка Б. Кликовац: О речничкој обради заменичких речи (на примеру показних заменица <i>оволики, толики и онолики</i>) . . .	497
Душка Б. Кликовац: Об отражении в словаре местоименных слов (на примере указательных местоимений <i>оволики, толики, онолики</i>)	515
Duška B. Klikovac: On the Lexicographic Treatment of Pronominal Words (Exemplified by Serbian Demonstrative Pronouns <i>ovoliki, toliki</i> and <i>onoliki</i>)	516
Станислава-Саша Тофоска: Префиксните зборообразувачки модели на глаголите на движење во македонскиот јазик	517
Станислава-Саша Тофоска: Префиксални творбени модели основних глагола кретања у македонском језику	529
Stanislava-Stasha Tofoska: Derivational Models with Prefixes in Macedonian Verbs of Motion	529
Људмила В. Поповић: Доминантне и рецесивне варијанте језика у светлу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима	531
Људмила В. Поповић: Доминантны и рецесивны варианты языка в свете европейской хартии о региональных языках или языках меньшинств	554
Ljudmila V. Popović: Dominant and Recessive Variants of Language in the Light of the European Charter for Regional or Minority Languages	555
Владислава Ж. Ружић: О финалним реченицама у српском језику	557
Владислава Ж. Ружић: О придаточных предложениях цели в сербском языке	574
Vladislava Ž. Ružić: About Intentional Sentences in the Serbian Language	575
Ивана Н. Антонић: Један вид кондензовања временске клаузе у српском језику	577
Ивана Н. Антонић: Один тип конденсации временной придаточной в сербском языке	593
Ivana N. Antonić: One Type of Condensation of the Temporal Clause in the Serbian Language	595
Миливој Б. Алановић: Аналитички каузативи: структурна и значењска обележја предикатског израза	597
Миливој Б. Алановић: Аналитические каузативы: структурные и семантические характеристики предикативного выражения	624
Milivoj B. Alanović: Analytical Causatives: Structural and Semantic Characteristics of the Predicate Construction	624

Снежана У. Гудурић: Мали прилог контрастивној синтакси просте реченице индоевропских језика. Основне реченичне структуре у српском и француском језику	625
Снежана У. Гудурић: К вопросу о сравнительном синтаксисе простого предложения в индоевропейских языках. Основные синтаксические конструкции в сербском и французском языках	644
Snežana U. Gudurić: Petite contribution à la syntaxe contrastive de la phrase simple en langues indoeuropéennes. Les structures syntaxiques fondamentales en serbe et en français	645
Билјана Ж. Марич: Маркери унутрашњег говора у руском и српском језику	647
Билјана Ж. Марич: Маркеры внутренней речи в русском и сербском языках	658
Biljana Ž. Marić: Inner Speech Markers in Russian and Serbian	658
Драгана М. Керкез: О везнику <i>a</i> у савременом руском језику у поређењу са српским	659
Драгана М. Керкез: О союзе <i>a</i> в современном русском языке в сравнении с сербским	673
Dragana M. Kerkez: Russian Conjunction <i>a</i> in Comparison with Serbian	674
Стана С. Ристић: Концепт домовина/отаџбина у контексту асоцијативне граматике	675
Стана С. Ристић: Концепт родина/отечество в контексте ассоциативной грамматики	694
Stana S. Ristić: The Concept of HOMELAND/FATHERLAND in the Context of Associative Grammar	695
Неђо Г. Јошић: Поглед на српску ауторску лексикографију	697
Неђо Г. Јошић: Взгляд на сербскую авторскую лексикографию	709
Neđo G. Jošić: A View of Serbian Authored Lexicography	710
Марија Ј. Стефановић: Ка опису концепта <i>вредносӣ</i> у српском језику	711
Марија Ј. Стефановић: К описанию концепта <i>ценность</i> в сербском языке	729
Marija J. Stefanović: Towards the Description of the Concept of <i>Value</i> in the Serbian Language	730
Владан З. Јовановић: Именица <i>в(и)јенац</i> у изразима с хришћанском компонентом значења у српском језику (из угла српског лексикографског описа)	731
Владан З. Јовановић: Существительное <i>в(и)јенец</i> в выражениях с христианским компонентом значения в сербском языке (с точки зрения сербского лексикографического описания)	745
Vladan Z. Jovanović: Noun <i>в(и)јенац</i> in Phrases with Christian Meaning Component in the Serbian Language (from the Viewpoint of Lexicographic Description)	746

Марина М. Николић: Лексика са семантичком компонентом простора и времена у српском јавном дискурсу током пандемије ковида	747
Марина М. Николич: Лексика со значением времени и пространства в сербском публичном дискурсе во время пандемии ковида	768
Marina M. Nikolić: Spatial and Temporal Vocabulary in Serbian Public Discourse During the COVID Pandemic	769

Хроника

Излагања на представљању књиге: Предраг Пипер, Иван Клајн, Рајна Драгићевић, <i>Нормативна граматика</i> , четврто издање, Нови Сад: Матица српска, 2022, Матица српска, 25. V 2022.	
Градуелност нормативних решења (Јасмина Грковић-Мејџор)	771
Другачија граматичка решења у <i>Нормативној граматици</i> (Весна Ломпар)	776
Четврто издање <i>Нормативне граматице</i> (Рајна Драгићевић)	780

Прикази и критика

Olga Kielak. <i>Zwierzęta domowe w języku i kulturze. Studium etnolingwistyczne</i> . Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2020, 316 str. (Ана Самарцић)	785
Дорота Пазио-Влазловская. <i>Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 246 стр. (Ивана Лазић Коњик)	795
<i>Словарь русского языка коронавирусной эпохи</i> . М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю.С. Ридецкая / Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2021. – 550 с. <i>Русский язык коронавирусной эпохи</i> . Коллективная монография / Ин-т лингв. исслед. РАН; М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю. С. Ридецкая. — СПб.: Ин-т лингв. исслед. РАН, 2021. – 610 с. (Драгана Керкез)	802
Миљивој Алановић. <i>Зайиси из српске синтаксе: узајамне везе форме и значења</i> . Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 2020, стр. 350. (Наташа Киш)	813

- Милош Ковачевић. *Српски стилстичари*. Београд: Српска књижевна задруга, Едиција „Књижевна мисао“, 2021, 332 стр. (Милка Николић) 820
- Светлана Слијепчевић Бјеливук. *Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 248 стр. (Марина М. Николић) 834

Регистри

- Регистар кључних речи LXXVIII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 839
- Регистар имена LXXVIII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 843

Ову књигу „Јужнословенског филолога“ посвећују почившем академику Предрагу Пићеру његови пријатељи, колеге и ученици са захвалношћу и поштовањем.

Gregory T. King

Дорота Пазио-Влазловская. *Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 246 стр.

1. Монографија *Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)* польске ауторке др Дороте Пазио-Влазловске, научне истраживачице у Институту за славистику Польске академије наука, стручњакиње за руски језик, плод је ауторкиних вишегодишњих проучавања у областима лексиколошких, лингвокултуролошких, теолингвистичких и аксиолингвистичких истраживања руског језика и културе. Књига доноси ново и оригинално ауторкино истраживање теме концепта вредности црква у односу према другим основним вредностима руске аксиосфере, у првом реду породице, традиције и патриотизма, у језику и на основу језика. Ауторка је, такође, активна учесница и сарадница на међународном пројекту ЕУРОЈОС, који је основао и водио проф. Жежи Бартомињски, у оквиру којег се изучавају вредности Словена и њихових суседа, што се у монографији огледа у прихватању основних теоријских и методолошких постулата лублинске когнитивне етнолингвистике и овог пројекта. Монографија је објављена крајем 2021. године у издању Института за славистику Польске академије наука у лингвистичкој монографској серији „Slavica“ као 153. књига по реду. Монографију су рецензирани угледни слависти, проф. др Наталиа Корина са Бечког универзитета и проф. др Аленка Руденка са Белоруског државног универзитета у Минску. Књига је доступна бесплатно на сајту Института за славистику ПАН на адреси: <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1937>.

2. Монографију отвара брижљиво изабран цитат руског аутора Н. О. Лоског, који најављује фундаментални карактер истраживачког предмета како у свеопштем животном тако и у научном истраживачком смислу: „Ценность есть нечто всепроникающее, определяющее смысл и всего мира в целом, и каждой личности, и каждого события, и каждого поступка...“. У „Уводу“ (стр. 11–29) одређени су предмет и циљ истраживања,

дефинисани његови теоријски и практични задаци, укратко су предочени најважнији резултати досадашњих проучавања у датом истраживачком пољу, описан је језички материјал на основу кога је сачињен корпус за истраживање на којем је спроведена анализа и извори који су коришћени при анализи, дефинисани су основни појмови и термини који се користе у раду. Предмет истраживања, који је одређен кроз питање односа цркве према другим вредностима, посебно онима које се сматрају кључним за руску аксиосферу (ПОРОДИЦА, ТРАДИЦИЈА, ПАТРИОТИЗАМ), у књизи се разматра са становишта когнитивне етнолингвистике и језичке аксиологије. Циљ истраживања је проучавање односа између концепта ЦРКВА и других наведених кључних концепата за Русе који се заснива на заједничким вредностима по принципу *аксиолошких корелација*, посебном типу аксиолошког повезивања концепата до којег је ауторка дошла у свом истраживању и који је представљен као специфичан начин умрежавања вредносних концепата и њихових номината, до сада неуочен у аксиолошким истраживањима. Ауторка на свом истраживачком путу полази од концепта ПОРОДИЦА као централног и најважнијег концепта у руском систему вредности (што је утврђено у социолошким истраживањима) и повезује га са концептима ТРАДИЦИЈА и ПАТРИОТИЗАМ, који су такође од суштинског значаја за руску језичку културу. На тај начин гради својеврстан аксиолошки конструкт у виду концептосфере са изразито позитивним вредностима концепта ПОРОДИЦА као посебног чворишта у умрежавању концепата, заснованог на корелацији заједничких вредности. Њен циљ је да покаже да се датој заједничкој концептосфери, на основу корелације позитивних вредности, може прикључити вишедимензионалан концепт ЦРКВА са својим експонентима РЕЛИГИЈА и ВЕРА. Д. Пазио-Влазловска наглашава да се у својем истраживању неће упуштати у свестрану и потпуну реконструкцију разматраних концепата (будући упозната са чињеницом да су такве анализе делимично већ предузете у оквиру рада на „Лексикону вредности Словена и њихових суседа“ и у ширим оквирима пројекта ЕУРОЈОС и сродним русистичким и славистичким истраживањима), већ своју пажњу усмерава на аксиолошку анализу изабраних концепата и факторе који их интегришу у повезане целине, што је допринело конзистентности и јасноћи излагања. Материјал за анализу чине одабрани текстови објављени на интернет порталу „Российская газета“ од 2011. до 2020. године (укупно 443 текста), уз коришћење контролних лексикографских извора. Књига је написана на руском језику, иако је ауторкин матерњи језик пољски, што је чини доступнијом српским истраживачима.

3. Након Увода, следи шест поглавља са насловима: I. Језик и вредности (Јзык и ценности) (стр. 31–42), II. Животне вредности Руса (Жизненные ценности россиян) (стр. 43–59), III. Породица, патриотизам и традиција у концептосфери руског језика (Семья, патриотизм и традиция

в концептосфере русского языка) (стр. 61–81), IV. ПОРОДИЦА (СЕМЬЯ) (стр. 83–114), V. ТРАДИЦИЈА (ТРАДИЦИЈА) (стр. 115–142), VI. ПАТРИОТИЗАМ (ПАТРИОТИЗМ) (стр. 143–154) и Закључак (стр. 155–159). На крају књиге налазе се Списак скраћеница (стр. 161), Списак цитиране литературе (стр. 163–186) и речника (стр. 187) и исти ови спискови дати транслитерализовано латиничним писмом (стр. 189–212), Списак извора (хронолошким редом) (стр. 213–243) и Апстракт са кључним речима на пољском (стр. 245) и енглеском језику (стр. 246).

4. У првом поглављу књиге, „Језик и вредности“, разматра се однос језика и вредности. Ауторка с правом истиче да је литература о овој теми изузетно обимна, због чега се одлучује да представи само најважније резултате пољских и руских истраживача у вези са овом темом, уз напомену да у потпуности прихвата и дели схватање Ј. Бартмињског, према којем су вредности оно што људи доживљавају кроз призму културе и језика, оно што за њих има значење, циљ коме теже, оно што их мотивише на акцију. У синтетичном прегледу досадашњих схватања о овом питању, ауторка се осврће на проблем класификације вредности који није јединствено решен у постојећим истраживањима. Различити аутори предлажу различите поделе – на позитивне и негативне вредности, релативне и апсолутне, субјективне и објективне, на онтолошке, антрополошке, друштвене, идеолошке итд. Ауторка истиче да је вредновање по својој природи субјективно и антропоцентрички оријентисано. Субјективни став говорника и његов поглед на свет осликавају се како у систему вредности неке културе тако и у систему оцена које се актуализују уз помоћ лексичких средстава датог језика, експлицитно или имплицитно. Хијерархије вредности различитих етничких заједница могу се значајно разликовати једна од друге, што је последица њиховог појединачног историјског развоја и искуства.

5. У другом поглављу, „Животне вредности Руса“, Д. Пазио-Влазловска разматра које су вредности важне и значајне у животу савремених Руса. Одговор на постављено питање, како сама констатује, није нимало једноставан. Она указује на најмање два главна међусобно различита приступа овом проблему. Према првом, у савременој Русији постоји симбиоза традиционалног руског патријархално-колективног модела и западног модела културе индивидуализма; према другом, има основа да се говори о трансформацији, па чак и кризи вредности, која се, почев од касних осамдесетих, интензивирала након распада СССР-а. За Д. Пазио-Влазловску суштинско је питање односа према традицији. Иако различити истраживачи износе опречне ставове по овом питању, од мишљења да се догодила „вредносна катастрофа“ и „разбијање историјског, културног, моралног ланца, који су вековима градиле претходне генерације Руса“ до схватања да је традиција као друштвена вредност задржа-

ла свој значај упркос свим историјским преокретима прихватајући од некадашњег духовног наслеђа оно што је у интересу савремености, Д. Пазио-Влазловска аргументовано показује (на анкетном материјалу социолошких истраживања у различитим временским периодима) да традиционалне вредности и даље имају кључни значај за руску аксиосферу, да су оне, упркос свим променама, задржале релевантност и за млађе генерације, те да се могу сматрати фактором интеграције различитих генерација Руса. Социолошка и лингвокултуролошка истраживања показују да нема значајних промена у структури базичних, основних вредности без обзира на историјске промене и смене генерација. Међу њима се, као најзначајнија вредност за Русе (што је потврђено у више социолошких експерименталних истраживања, као и у анкети коју је спровела сама ауторка) јавља породица, која је, и поред различитих схватања, важна за представнике свих генерација. У руској хијерархији вредности важни су такође традиција и искуство претходних генерација. За самоидентификовање Руса важне су историјска прошлост и културна традиција.

6. У трећем поглављу, насловљеном „Породица, патриотизам и традиција у концептосфери руског језика“, разматрају се питања која се односе на начин поимања концепата-вредности ПОРОДИЦА, ТРАДИЦИЈА И ПАТРИОТИЗАМ од стране изворних говорника руског језика, с циљем уочавања и издвајања њихових централних концептуалних елемената (концепата са којима су најтешње повезани) и међусобне повезаности. За породицу, од које се полази у анализи, то су концепти ДОМ, ЉУБАВ, СИГУРНОСТ, ЗАШТИТА, МАЈКА, ПОДИЗАЊЕ ДЕЦЕ, ДОМОВИНА, ЉУБАВ ПРЕМА ДОМОВИНИ (ПАТРИОТИЗАМ), ТРАДИЦИЈА и др.; за ПАТРИОТИЗАМ то су: ЉУБАВ (ПРЕМА ДОМОВИНИ), ДОМОВИНА, ПОРОДИЦА, ДОМ, ПАМЋЕЊЕ (ТРАДИЦИЈА), ПОНОС, ПОЖРТВОВАНОСТ и др.; за ТРАДИЦИЈУ то су: ИСТОРИЈА И ПРОШЛОСТ (КОНТИНУИТЕТ ГЕНЕРАЦИЈА), ПАМЋЕЊЕ, РЕЛИГИЈА, ПОРОДИЦА, НАРОД и др. На основу података „Тоналног речника руског језика“ („Тональный словарь русского языка“) (нови тип речника у којем се лексеме разврставају на оне које се оцењују/концептуализују као добре/позитивне, неутралне и лоше/негативне) ауторка показује да се за готово све кључне концептуалне компоненте датих вредности може утврдити позитивна оцена, што је јасан показатељ на који начин их изворни говорници руског језика доживљавају и уједно фактор њихове међусобне интеграције и корелације. Она закључује да међу анализираним основним концептима, ПОРОДИЦА, ТРАДИЦИЈА И ПАТРИОТИЗАМ, постоји делимично појмовно преклапање, присуство заједничких зона, да се њихова концептуална поља међусобно укрштају, што доводи до богаћења новим смисловима/особинама.

7. У наредна три поглавља ауторка уводи концепт ЦРКВЕ у анализу с циљем да се утврди постојање аксиолошких корелација међу концепту-

алним елементима посматраних вредности: породице и цркве, традиције и цркве и патриотизма и цркве.

8. У четвртог поглављу, које носи наслов „Породица“, Д. Пазио-Влазловска узима у обзир вишеаспектност и вишепланост овог појма у анализи (егзистенцијални, психосоцијални, религиозни, социјални, аксиолошки и биолошки аспект; права породица наспрам типичне породице), што је у складу са прихваћеним методама когнитивне етнолингвистике. Подаци добијени на основу анализираних текстова омогућили су јој да издвоји дескрипторе, речи и фразе које описују његов главни семантички садржај, нпр. *велика, са много деце, љубави и поштовању, љубави једни другима, радовању се, комуницирајући, љубав, срећа, верник, религиозан, православан, јак, вредности, значај* итд. Подаци из „Тоналног речника руског језика“ показали су да међу дескрипторима концепта породица нема ниједне речи са негативном конотацијом, што је дало основа за закључак да читаоци интернет портала „Российская газета“ позитивно доживљавају слику породице представљену у текстовима. Своје закључке Д. Пазио-Влазловска допуњава и проширује у даљој исцрпној анализи, узимајући у обзир асоцијативне податке и тзв. квазидефиниције, односно лаичке дефиниције, грађене углавном по моделу: *Породица је х (љубави и поштовању, школа љубави, школа мудрости, школа живописа, школа љубави* итд.). Анализа односа Цркве према породици и породичним вредностима у материјалу који се разматра открила је додирне тачке између појмова црква и породица. Ауторка показује да антропоморфизација Цркве доприноси њеном сагледавању кроз призму породице, пре свега у психосоцијалном и аксиолошком аспекту. За оба концепта кључни су људски односи: брига и љубав, не само као највише вредности већ и као гаранције хуманости и истинске среће. Ова корелација на лексичком нивоу остварује се кроз позитивно оцењене јединице: љубав, срећа, помоћ.

9. У петом и шестом поглављу, насловљеним „Традиција“ и „Патриотизам“, предузета је слична анализа за ове концепте, као за концепт породица, у складу са методологијом когнитивне етнолингвистике. Ауторка најпре детаљно испитује лексичку спојивост лексеме којом се именује концепт традиција, затим улогу временске и аксиолошке компоненте у његовом значењу, издваја његове централне елементе (то су моралне вредности: правда, достојанство, част, љубав према отаџбини (патриотизам), самопожртвовање, солидарност и милосрђе), анализира материјалне показатеље традиције оличене у лексемама и лексичким спојевима *реконструкција; реституција; изградња; оживљавање; конзервација храма; реституција; љубав; реституирајући; васкрснути из рушевина; враћајући некадашњи/историјски изглед; довести у ред* итд.; потом исцрпно анализира асоцијативне податке. Анализа односа

Цркве према традицији открила је кључне категорије које их повезују а то су ТРАЈАЊЕ У ВРЕМЕНУ И ПРЕНОШЕЊЕ ВРЕДНОСТИ СА ГЕНЕРАЦИЈЕ НА ГЕНЕРАЦИЈУ. Ауторка посебно наглашава међусобну повезаност анализираних концепата ЦРКВА, ТРАДИЦИЈА И ПОРОДИЦА који се један са другим преплићу и допуњавају путем заједничких концептуалних елемената ЉУБАВ И МАЈКА и позитивно перципирају у свести савремених Руса, што се на лексичком нивоу показује употребом речи и израза који имају позитивну оцену.

10. У вези са концептом ПАТРИОТИЗАМ такође се детаљно анализира лексичка спојивост назива концепта и асоцијативни материјал. За овај концепт суштинске су следеће компоненте значења: љубав, заштита, историја, памћење, култура и православље. Указује се на то да се преко домовине и позитивних осећања љубави према домовини, патриотизам повезује са породицом и осећањем љубави према мајци и домом и осећањем сигурности коју он пружа. Ауторка даље показује да у основи позитивног доживљаја родне земље лежи православна вера која је заматак руске државности и основ руске културе, па се ПАТРИОТИЗАМ преплиће и са вредностима ЗАШТИТА, ОТАЏИНСКИ РАТ, ПАМЋЕЊЕ, ТРАДИЦИЈА, ИСТОРИЈА, КРИШТЕЊЕ, ПРАВОСЛАВЉЕ И КУЛТУРА.

11. Излагање се завршава „Закључком“ у којем је Д. Пазио-Влазловска истакла најважније елементе свога истраживања и резултате до којих је дошла, а који потврђују полазну претпоставку да је могуће говорити о постојању аксиолошких корелација међу концептима, те о међусобном умрежавању на основу аксиолошких параметара по принципу слично привлачи слично. Кључне за утврђивање аксиолошких корелација су оцене које се утврђују на основу података забележених у дескриптивним речницима и новом типу речника тоналности. Посебно су занимљива запажања која се односе на промене које се дешавају у начину оцењивања и систему вредновања од стране говорника било ког језика. Ауторка наглашава да вредносни систем није неприкосновен, да је вредновање неминовно условљено системом вредности којих се појединац придржава у некој фази свог живота, да се оцене мењају у складу са променама у људској перцепцији света и променама у хијерархији вредности, на чије установљавање утичу и образовање, и животно искуство, и друштвене и др. промене, али да, и поред тога, постоје основне универзалне вредности које нису подложне тренутним променама и које претрајавају у виду центра, језгра аксиосфере. У такве централне вредности убрајају се и оне анализиране у овом раду.

12. Монографија *Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)* др Дороте Пазио-Влазловске представља значајан и вредан допринос славистичким аксиолингвистичким и когнитивним етнолингвистичким истраживањима будући се у њој разматрају веома актуелна питања

вредновања појмова и начина њихове концептуализације од стране просечних говорника на одређеном типу текстуалног материјала. У књизи се предлаже нов начин анализирања и повезивања концепата вредности и уводи нови појам *аксиолошке корелације* који се раније није користио у аксиолошким и когнитивно оријентисаним етнолингвистичким анализама, а који пружа могућност да се у анализама вредности истакну њихови заједнички интегришући елементи на основу којих их је могуће обједињавати у нарочите комплексе – аксиолошке конструкте и концептосфере. Својим детаљним и подацима поткрепљеним анализама књига представља релевантан извор за когнитивноетнолингвистичка истраживања руског језика, али и значајан теоријски и методолошки допринос аксиолингвистичким истраживањима. Она установљава аналитички пут којим се преко језичких лингвистичких чињеница успешно стиже до најзапретанијих когнитивних и суштински важних аксиолошких елемената човековог деловања и сазнања.

*Ивана Лазих Коњик**

Институт за српски језик САНУ

Београд**

* ivana.konjik@isj.sanu.ac.rs

** Приказ је настао у оквиру научноистраживачког рада који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору бр. 451-03-68/2022-14 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.